

ТРКА БЕЗ МЕТЕ

Од Исидоре Секулић

Невероватно је како годишња доба терају игру са људма. Пролеће је труло и каљаво, слично зими. Лето, тек дошло, одједаред није више лето него је почетак јесени. Јесен, тек што је зажутела и стишала разне вреве, једнога њеног дана, усред поднева, ето га ветар са торбом пуном ледених игала. Па онда, таман започели савршени стаклени зимњи дани, одједном, нека млитавост, снег сам себе једе — иде пролеће.

Тако је и са временом и часовима, ма да се мисли да је часовник ~~бар~~ она сила која се не вара, зна све тачно, бележи на секунд сваки улазак и излазак. Људи никада не знају ни часове. Сваког тренутка се неко тргне: зар већ толико, не може бити! А други неко: зар још ни толико, не може бити! Гледају у исти часовник на зиду, и истовремено понављају сваки своје »не може бити!« За неког су часови јутра невероватно дуги; за другог невероватно кратки. Неко рачуна поподне од момента кад сунце пређе зенит; други рачуна да је поподне кад се сенке већ доста издуже. Колико људи у једној соби седе, толико брзина има домаћинов часовник на зиду, и у толико разних праваца вуче време.

И сад, са таквим годишњим добрима и часовима воде људи рачуне око својих трка, боље

рећи, рачунају трке годишњих времена и часова. Сваког дана и сваког часа стоји човек, и као с бичем у руци гонидан и час да прођу, гледа у часовник, и очима гура скалаљке да што брже иду. Неће да је свестан времена. Спава, да би га прескочио. Зашто? Зато што увек чека да нешто дође пошто је друго отишло. Очекује годишње доба и час који ће донети оно; нешто што значи крај трке; оно нешто што ће најзад да буде, да се има, да остане и стоји независно од времена. Чека човек да већ једном буде здравље, иметак, положај, суседова пропаст, мир душе.

Живе и раде, и подижу ћулад на своме старинском зидном часовнику, отац и син. Данас и сутра, лети и зими. Напоследку догоне до јесени у којој треба да има оно што ће да јесте. Кад тамо, та јесен није јесен него је пролеће; а оно није оно. Сусед довршује грађевине о надницама малим као милостиња; а овима преко пута проклијали усеви, и убуђавила се сва месна роба. Часовник оца и сина и часовник суседа ударају, као никада, сваки за свој рачун. Годишње доба се једва најзад отисну. Бог с њим! — вели отац. До ђавола! — вели син. Углавише да нису ни чекали ту јесен, него неку сасвим другу.

Па онда, после две ли, три ли године, поздравише једну јесен као праву. Дошло с њом

оно. Али, једва дочекано оно сад опет неће да јесте. Мења некако лик, њима на очиглед, није аутентично; као да се преобукло. И, такво какво, одједаред још и некуда умаче. Отац и син ударише у трку: вребају, чекају, траже. Најзад стадоше као укупани: оно је код суседа; и то истинито и право, без ~~старе~~ маске.

Започиње сад са комшијом рачун. Сусед тврди да је у његовој кући, ~~хвала~~ Богу, већ зима и божићни пост; да је штедња и једноудица зимска, и да ништа није дошло, додало се, променило се. Отац и син не верују, изазивају, уходе, вребају. Суседи се мрзе; прете узајамно временом и годишњим добрима. Часовници им ударају у раскорак, носе куће и људе у супротним правцима. Отац и син дижу ћулад и прете доласком зиме. Онај преко пута навија часовник кључем и шапће: доћи ће ваљда и то пролеће.

Али уметну се неко годишње време какво нико не памти, и које нема имена. Грми и сева као да је Свети Илија; дебеле свиње скапавају од убода мушице која живи у топло време; коке пронеле као да иде Ускрс. »Добићеш место чабра масти, јајце« — вели онај што навија часовник кључем, и има још пун чабар старе масти.

Једнога дана удари још и гром у празне чабрице, и у кући оца и сина стадоше два ча-

совника: престаде да куца у газди, и престаде да куца на зиду. Син се унезверио. Али ето лети од преко пута сусед; тамо где је ударио гром настаде церемонија клањања и сажалевања. Покојник не бије, часовник не бије, ~~и она~~ двојица се некако споразумеше. На комшијино ставише иконицу, па се онда сусед попе на столицу, откачи часовник, изнесе га у ходник, намести му ћулад и крену шеталицу. Тик-так. Очас кренуше и годишња времена. Син мисли у себи: »Лицемер матори и злодеј! Чекај само! Омахну зима, али иде пролеће!« — А сусед мисли у себи: »Седоше напоследку језу на леђа! Сад за мене више не важи пролеће, него јесен, кад ће комшијин мајур доспети на јесењи вашар«.

У соби покојниковој је тишина. Не зна се колико је часова, не зна се које је годишње доба. Једна се трка бар оконча! — рекао би посматрач. Али у ходнику кврцају тегови: натоварио часовник газду свог на се, и куца и носи, куца и носи, и вући ће га тако до неке јесени, кад ће трку живих, да се настави као трка мртвог и живих, с тим да се мртви и живи опет варају у рачуну годишњих времена и часова.

Тик-так. Боже здравља, до пролећа. Боже здравља, до јесени. Легли она двојица и задремали. Сва тројица спавају, да би брже пролазило време.